

Kur'an Araştırmaları Vakfı
KURAV

Zekât Nisabı ve Fitre Miktarının
Çağdaş Parasal Değeri
[SEMPOZYUM TEBLİĞ VE MÜZAKERELERİ]

02-03 Ekim 2004
Hotel Montania, Mudanya-BURSA

Editör
Yunus Vehbi YAVUZ

KURAV YAYINLARI
BURSA 2006

NİSÂB, PARA VE GELİR DAĞILIMI

Prof.Dr. Ahmet TABAKOĞLU
MÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Giriş

İslam ekonomisi tasarrufa değil infaka dayanır. Bu yüzden servetin harcama süreci içinde olması istenir. Bir yıl geçtikten sonra nisâb devreye girer ve zekat mükellefiyeti ortaya çıkar.

Bilindiği gibi para sistemi iktisadî sistemi büyük ölçüde belirler. Bu yüzden madenî para sistemini günümüzün giderek soyutlaşan ve bilgisayar parasını ortaya çıkaran sistemiyle karıştırmamak gerekir. Madenî para sistemi deyince aklımıza gümüş paranın esas olduğu sistem gelir. Para sistemi ile ticaret arasında yakın bir ilişki vardır. Mübadele hacminin genişlemesiyle ve özellikle uzun mesafeli ticaret arttıkça paralar büyür, külçeler ve altın para devreye girer. Ufaklık para ihtiyacını ise bakır para karşılar.

Bu sistemin esası altın ve gümüş paranın mübadele aracı olarak kullanılması ve eşya olarak kullanılmasının en aza indirilmesidir. Madenî para sistemi günümüz para sisteminden mahiyet olarak farklı olduğundan bu sistemde fiyat hareketleri veya işsizlik karşısında uygulanan para politikaları da söz konusu değildir. Bir kere madenî para sistemlerinde kağıt para sistemindeki gibi 'enflasyon' yoktur. İşsizlik ise, büyük ölçüde sanayi kapitalizminin ortaya çıkardığı bir olgudur. Dolayısıyla, bir para politikasından söz etmek gerekirse bunun amacı para arzının mübadele hacmine cevap verecek yeterli seviyede olmasının sağlanmasıdır.

İslamın ilk dönemlerinden itibaren Arap ülkelerinde dinar denen Bizans ve dirhem denen İran paraları tedavül ediyordu. Müslümanların para operasyonları Halife Ömer devrinde başlamış, tedavüldeki dirhemler standardize edilmiş, Hz. Ali ilk İslam dinarını basmış (660) fakat bu para piyasada tutunamamıştır. Emevî halifesi Abdülmelik (685-705) yabancı para egemenliğine bir son vererek İslam paralarını basmaya başladı (693). İslam gümüş dirheminin ağırlığı halife Ömer'in tesbit ettiği şekilde kalmıştı. Ancak İslam altın parası yani dinarı Bizans dinarından daha hafif idi. Kötü para iyi parayı piyasadan kovduğu için biraz ağır kalan Bizans dinarları piyasadan çekildiler, yerlerini İslam

dinarına bıraktılar. Bu dönemden itibaren Çin sınırlarından İspanya'ya kadar olan bölgelerde İslam paraları yaygınlaştı.

Dirhem gibi para birimleri aynı zamanda tartı birimleridir. Yani madenî paralar bazan ağırlık ölçüsüdür. Buradan da anlaşılacağı gibi tedavüldeki paraların değerleri gereğinde tartılarak tesbit edilirdi. Bu şekilde, 1 dirhemi 2.975 gram olarak ele aldığımızda 200 dirhemlik nisâb 595 gram gümüş olarak ifade edilebilir. Bu rakam 20 dinar altına eşittir. Çok çeşitleri olmasına rağmen 1 dinar ise, 4,25 gram olarak kabul edilirse 85 gram a ulaşırız. Olaya satın alma gücü açısından bakarsak 20 dinar altın 200 dirhem gümüşe eşittir. Bu da bire onluk bir dengeyi gösterir.

Hz. Peygamber devrindeki piyasa fiyatlarını göz önüne aldığımızda zekâta tabi olan mallarda hemen hemen eşit bir uygulamanın olduğunu müşahade edebiliriz. Bu konuda Hanefî fakihlerinden Serahsî şöyle diyor: "Nisâb ölçülerinde kıymete itibar edilir. Zira koyunun o devirdeki kıymeti beş dirhemdi. İki yaşındaki dişi bir devenin fiatı da kırk dirhemdi. Beş deve de zekât vermenin farz oluşu ne ise 200 dirhemde de odur".

Bir dirhem ağırlığındaki gümüşün para birimi olarak bir dirheme çok yakın olduğu Hz. Peygamber devrinde bu konuda mesele yoktu. Bugün bu ölçülerin tartı birimleri olarak göz önünde tutulmaları söz konusudur. Fakat bu birimler tartı ölçüsü olarak zekâta esas olsalar bile ortaya fiyat farklılaşmasından kaynaklanan bir mesele çıkmaktadır. O da 200 dirhem ile 20 dinarın bugün artık eşit satınalma gücüne sahip olmadıklarıdır. Hz. Peygamber'in devrinde zekât verebilme takatini tayin eden bu kıymetler bugün aynı işlevi görebiliyorlar mı?

Bu bire onluk altın gümüş dengesi günümüzde geçerli midir? Günümüzde altın ve gümüşün gram olarak fiyatlarına baktığımızda yaklaşık olarak şunu görürüz; 22 ayar altının gramı 17 milyon TL civarındadır. 900 ayar gümüş ise 270 bin TL.dir. O halde 1 gram altın yaklaşık olarak 62.9 gram gümüşe eşittir. Bir başka açıdan günümüzde 595 gram gümüşün TL değeri yaklaşık olarak 160.650.000 TL.dir. 85 gr altının parasal değeri ise 1.445.000.000 TL.dir. Hz. Peygamber döneminde 85 gram altın 595 gram gümüşe eşitti. Günümüzde ise altına göre nisâbın 8,9 kat daha fazla olduğunu görmekteyiz (1.445.000.000 TL./ 160.650.000 TL.). Eğer yoksulluk sınırı kavramını dikkate alırsak (2004 Temmuz'unda 4 kişilik bir ailenin yoksulluk sınırı 1 milyar 661 milyon 55 bin 390 TL.dir) aslî ihtiyaçlar çıktıktan sonra nisâbın çok yüksek olmadığını görürüz. 160.650.000 TL.nin % 2.5 u 4.016.250 TL., 1.445.000.000 TL.nin % 2.5 u ise 36.375.000 TL. çıkmaktadır. Bu rakamlar zekatın sosyal güvenlik işlevini yerine getirmekten çok uzaktır. Bu yüzden nisâbın ve havâic-i asliyenin güncelleştirilmesi elzemdir.

Nisâb kavramı

Nisâb, sınır ve işaret demektir. Fıkıhta zengin sayılmanın sınırı ve ölçüsüdür. Nisâb zenginliğin asgarî sınırıdır. Günümüz ifadeleriyle asgarî geçim haddi veya yoksulluk

sınırı kavramlarıyla karşılanabilir.

Klasik söylemde nisâb, dirhem ve dinar yani gümüş ve altın paralarla ifade edilir. Ölçü alınan kavramlar da esas olarak Hz. Peygamber dönemindeki basit hayat tarzına dayanmaktadır.

Nisâb, nisâb-ı gınâ ve nisâb-ı istiğna olarak ikiye ayrılır. Nisâb-ı gınâ; Zekat, sadakayı fitır verme ve kurban kesme mükellefiyetine esas olan nisâbtır. Bu miktara ulaşan malı olan bir müslümanın bu mükellefiyetleri yerine getirmesi gerekir. Başka bir ifade ile zekatın farz, diğer mükellefiyetlerin vacip olabilmesi için mülkiyetteki malın nisâba ulaşması şarttır.

Nisâb-ı istiğna ise bir müslümanın başkasından yardım isteyebilmesi için konan ölçüdür. Bu nisâba sahip olanlar başkasından bir şey isteyemezler. Genellikle kabul edildiğine göre söz konusu nisâb kişilere göre değişir (bir günlük yiyecek, 40-50 dirhem). Hanefî mezhebine göre nisâb-ı istiğnanın ölçüsü 200 dirhemdir. Çeşitli durumlarda bundan az parası olanların başkasından bir şey istemesi caizdir.

Zekata konu teşkil eden mallardan gümüşün nisâbı 200 dirhem, altının nisâbı 20 dinar, devenin nisâbı 5 adet, sığır ve mandanın nisâbı 30 adet, koyun ve keçinin nisâbı 40 adettir. Toprak mahsüllerinin nisâbı 5 veskdir (yaklaşık 1.000 kg). Bu nisâb miktarlarının değerleri Hz. Peygamber devrinde birbirine eşitti. Temel ihtiyaçlarının üstünde nisâb miktarı malı bir sene elinde bulunduran kimse, o maldan zekat verir. Yani nisâb bir kimsenin zekât verebilecek seviyeye geldiğini gösteren ölçüdür. Bu ölçü kadar malı bulunan ve bu mal elinde bir yıl kalan kimsenin zekât vermesi farzdır.

Nisâba zaruri ihtiyaç malları (havâic-i asliyye) dahil değildir. Konutlar, lüzumlu ev eşyası, giyim eşyaları, binek hayvanları, bir yıllık veya bir senelik yiyecek ve içecek maddeleri, ilim adamlarının kitapları, zenaatkârların iş âletleri v.b. şeyler asli ihtiyaçlardan sayılır.

Borç tutarı nisâbdan düşülür. Böylece servet nisâbın altına inerse zekât ortadan kalkar. Borç çıkarıldıktan sonra da nisâbın üzerinde kalıyorsa zekât verilir. Şafî görüşüne göre, borç zekâtı etkilemez. Malikîler ise borcun, altın, gümüş ve öteki ticaret maddelerini zekâttan muaf kıldığını fakat toprak ürünlerini, hayvanları ve madenleri etkilemediğini ileri sürerler.

Nisâbın, sene başında ve sonunda tamamlanması gerekir. Sene ortasına itibar edilmez. Bir kimsenin sene başında nisâb miktarı malı bulursa, sene ortasında nisâb miktarının altına düşse, sene sonunda nisâb tamamsa zekât vermesi gerekir. Senenin başında nisâba mâlik olup ta sene sonunda bu noksanlaşırsa zekât yükümlülüğü ortadan kalkar.

Öşür nisâbı:

Ayetlerde toprak ürünlerinden alınacak zekât için bir oran tayin edilmemiştir. Ziraf

ürün zekâtı olan öşür tabirine Kur'an âyetleri içersinde rastlanmaz. Bu kelime verginin konusundan değil de doğrudan doğruya vergi oranından doğmuştur ve hadislerle dayanmaktadır.

Toprak mahsullerinden alınan zekâta denen öşür (onda bir, % 10) kelimesinin çoğulu âşardır ve yaygın bir kullanıma sahiptir. Öşür toprak için bir gelir vergisi vasfını taşımaktadır.

Ürünler üzerinden bir yıl geçmesi gerekmez. Bir senede müteaddit defa vücuda gelen ürünlerin hepsinden aynı oranda vergi alınır. Nitekim (En'am, 6/142) de bu husus belirtilmektedir.

Hz. Peygamber hububat (bazı rivâyetlerde umumî olarak ziraî ürün) nisâbını beş vesk olarak tesbit etmiştir. Fakihlerin çoğunluğu bu hadise uyararak toprak ürünlerinde beş vesklik nisâb miktarını kabul ederler. İbn Abbas, Zeyd b. Ali, Nehâf ve Ebu Hanîfe ise ziraî ürünlerde nisâb aranmaması fikrindedirler. Tesbit edilen nisâb Iraklıların ölçüsüne göre bir tona Medinelilerin ölçüsüne göre 650 kg.a tekabül etmektedir. İhtiyatlı bir ifade ile 650 kg. ın üstünde ürün elde eden çiftçilerin zekât verebilecekleri kabul edilebilir.

Ürün sahibi üretiminin makul bir kısmını kendi tüketimine ayırmışsa o kısım zekâttan muaftır. Han-ği tür ziraî mahsulün zekâta konu teşkil edeceği, ne kadarının nisâbı oluşturacağı zamana ve mekâna göre değişebilir. Bu konuda İslâm müctehid ve fakih-lerinin değişik görüşleri vardır. Ebu Yusuf, kişinin kendisi ve ailesi için gerekli yiyecek miktarını öşürden muaf saymaktadır.

İmam Azam bütün ziraî ürünlerin zekâta tabi olacağını kabul etmiştir. Yalnız o, toprağın işlenmesi ile gelir temin etme ve nemâ kasdetmeyi yani mübadele için üretim yapmayı şart koşmuştur. Ona göre toprak ürünlerinin zekâtında nisâb ve havelân-i havl (bir sene geçmesi) şart değildir. Ebu Hanife bu son görüşü ilgili âyetin ışığı altında, (En'am, 6/142) yılda birkaç defa ürün alınabileceğini düşünerek ileri sürmüştür.

Ticaret mallarının nisâbı:

Her türlü ticaret malı zekâta tabidir. Ticaret mallarında zekâtı gerektiren, fiilen nâmi (artıcı) olma sebebi tahakkuk etmektedir. Nitekim Hz. Peygamber zekâtın tüketmemesi için yetimin malı ile ticaret yapılması hususunu yetimlerin vârislerine emrettiğinde, ticaret mallarına zekâtın gerekliliğine de işaret etmiş oluyordu. Yine Hz. Peygamber doğrudan ticaret mallarından zekât verilmesini emretmişti. Galiba ticaret malları atıl servet ve hayvanlarla aynı kümede mütalaa ediliyordu. Zaten aralarında nisâb ve matrah açısından aynıyet vardır. Şöyleki ticaret malları ile atıl servet için 200 dirhemlik bir nisâb vardır ve vergi oranı kırkta bir (% 2, 5)dir. Hayvanlarda da buna yakın bir oran vardır. Değişik mal kümesini oluşturan bu malların zekâtı için gerekli olan nisâb miktarının bir yıl elde bulunması gerekir. Yine değişik malların zekâtı yalnız gelirlerden değil, bizzat servetten alınır.

Sene başında nisâba ulaşan yani kıymetleri, Hz. Peygamber devrinde, en az 200

dirhem (20 dinar) veya dinar miktarında bulunan ticaret mallarının zekâtı için sene sonundaki kıymetlerine itibar olunur. Bu kıymetlere göre zekât verilir. Sene sonunda bu kıymetlerin nisâb miktarından aşağıya düşmesi halinde zekât verilmaz. Sene içindeki kıymet eksilmeleri ise zekâta tesir etmez. Ticarî sermaye vasfındaki hayvanların adedine değil kıymetlerine itibar olunur.

Ticaret malları altın ve gümüş gibi kırkta bir (% 2, 5) zekâta tabidir. Nisâbları da aynıdır. Yani bunların zekâta tabi olabilmesi için sene başındaki ticarî malın stok değerinin nisâb miktarına yani 200 dirhem gümüş veya 20 dinar altın değerine ulaşır. Burada önemli olan bir âilenin asgarî bir yıllık ihtiyacının tesbitidir. Her zamana ve bölgeye göre değişebilen asgarî geçim indiriminin tesbiti, gümüş değerinin düşmesinden kaynaklanan nisâb farklılığını gidermede bir araçözüm olabilir. Böylece nisâb miktarının üzerinde kalan ticaret mallarından sene sonunda kırkta bir (% 2,5) aynı veya nakdî zekât verilir. Bu zekâta esas malların sene sonu kıymetleridir. Bu kıymet nisâb miktarından aşağı düşmüş olursa zekât verilmesi gerekmez. Fakat sene içerisindeki azalış artmalar zekâtı etkilemezler. Ticari amaçlarla üretilen hayvanların da zekâtları kıymetleri üzerinden verilir. Kıymetin tesbiti bölgedeki piyasa fiyatlarına göre olur.

Altın ve gümüşün, kâğıt paraların, senet ve bonoların, alacakların zekâtı ticaret malları gibi nisâba ve yüzdeye tabidir. Bütün bunlar bir arada hesaplanarak nisâb tamamlanır ve zekât hepsinin toplam değeri üzerinden verilir.

Nakit veya nakde benzer servetin nisâbı:

(Tevbe, 9/34) âyetinde geçen "Altın ve gümüşü yığıp ve biriktirip onları Allah yolunda harcamayanları acıklı bir azab ile müjdele" ifadesinden gerek nakit ve gerekse külçe olsun altın ve gümüşün ne gaye ile elde bulundurulursa bulundurulsun, zekâta konu teşkil ettiğini öğreniyoruz. Nisâba ulaşan altın ve gümüşten bir sene geçtikten sonra % 2, 5 zekât alınır. Nakit paralarla kıymetli evrakın zekâtları da kıymetleri üzerinden aynı şekilde alınır. Altın ve gümüş külçeler, eşyalar ve -umumiyetle kabul edilen görüşe göre- zinet eşyaları zekâta tabidir. Bu tür eşyalarda zekât kendi cinslerinden olmayan bir mal ile ödeneceği takdirde ağırlık ve ölçülerine değil kıymetlerine itibar olunur. Altın ile gümüşün ve ticaret mallarının bir aradaki nisâbı kıymetleri üzerinden hesaplanır. Alaşımarda hangi maden fazla ise ona göre zekâta tabidir. Yoksa ticaret malı olarak işlem görür. Gümüş için Hz. Peygamber'in "Her ikiyüz dirhem için beş dirhem (zekât) vardır" hadisi dikkate alınır. Dirhem gümüş para birimiydi. Altın hakkında böyle bir delil varid olmamış ve fakat sahabe her 20 dinar altında yarım dinar zekât takdir etmişlerdir. Dinar altın para birimiydi.

Hz. Peygamber devrinde 200 dirhemlik nisâb ticarî sermaye ve hayvanlar için de geçerliydi. Bu miktara ulaşan servete borç miktarı çıkarıldıktan sonra kırkta bir (% 2, 5) zekât tarhedilirdi.

Dirhem ve dinara zekât tarhedilmesinden gümüş ve altının olduğu kadar paraların

da zekâtın konusu olduğu ortaya çıkar. Yani her türlü paradan da 200 dirhem kıymetine eşit nisâba ulaşıncaya % 2, 5 zekât alınır.

Ticari şirketlerdeki sermaye ortaklığını gösteren kıymetli evrak yani hisse senetleri de ticaret malları gibi her yıl zekâta tâbidirler. Yine gerek mâdenî gerek kâğıt para olsun üzerinden bir sene geçen ve nisâb miktarına ulaşan paraların zekâtı da % 2, 5 üzerinden verilir.

Alacaklar (deyn, çokluk şekli düyûn):

Nisâb miktarına ulaşan alacaklar da % 2, 5 zekâta tabidir. Bu açıdan alacaklar, İmam Azam'a göre üç kısma ayrılır.

Kuvvetli alacaklar. Ödünç verilen paralar ve ticaret malları olan alacaklardır. Bunlar yıl sonunda zekâta tabidirler. Ancak alacağın nisâbının en az beşte birinin tahsiline kadar ödeme geciktirilebilir. Bunlar ister tahsil edilsin ister edilmesin, yıl sonunda zekât yükümlülüğü doğar. Fakat ödeme yapılabilmesi için en az 40 dirhemlik bir tahsilatta bulunulması gerekir (Zira zekât nisâbının beşte birinden azı zekâttan muaftır). Bunlar da kırkta bir orana tabidir.

Orta derecede alacaklar. Bunlar ticarî gayeli olmayan alacaklardan oluşur. Ev kirası gibi bu tür alacaklar zimmete geçtiği günden itibaren zekâta tabidir. Fakat zekâtın gerekli olması için en az nisâb miktarı kadar tahsilât yapılmalıdır. Bu bedelin %2, 5 u zekât olarak ödenir.

Zayıf alacaklar: Bir şeyin bedeli olmaksızın bir kimsenin zimmetinde bulunan alacaktır. Miras, mehir malları gibi. Bu gibi alacakları tamamen tahsil edip üzerlerinden bir yıl geçmedikçe zekâtlarını vermek gerekmez.

Besi hayvanları:

Hayvanlara ait, Mekke'de nazil olup konuya temas eden (En'am, 6/136) ayetinden başka hususî hüküm getiren başka bir âyet mevcut değildir. Konuya ayrıntılı hükümleri getiren hadislerdir.

Burada söz konusu olanlar sadece üremeleri ve beslemeleri için meralarda otlatılan hayvanlardır. Bunların zekâta tâbi olabilmesi için öncelikle nisâb miktarına ulaşmaları gerekir. Bu, deveye beş, koyunda kırk, sığırdan otuzdur. Bu miktarların ve bunları aşan meblağın üzerinden bir sene geçmesi gerekir.

Daha önce de belirtildiği gibi hayvanların da nisâb miktarları diğer değişir malların, nisâb miktarlarına yakındır. Bu hayvanların zekâtı senede bir defa cinslerine göre alınır. Nisâbın hesaplanmasında sadece evcil hayvanlar dikkate alınır. Şimdi zekâta konu teşkil eden hayvanları inceleyelim:

Koyun ve keçide nisâb 40 adettir. Yani bundan aşağı miktarlardan zekât alınmaz. Senelik ihtiyaçtan artan koyun ve keçi 40'a ulaşıncaya bunlardan bir tanesini veya kıymeti tutarınca para yahut mal vermek farzdır. 40-120 arası 1 tane, 121-200 arasında 2 tane

alınır. 200 koyundan sonraki her 100 koyun ve keçi için 1 tanesi zekât olarak alınır. Kesirler ihmal edilir. Zekât için verilecek hayvan erkek veya dişi olabilir. Yalnız bir yaşını doldurmuş olmalıdırlar.

Sığır-manda gibi hayvanların nisâbı 30 dur. Bundan sonraki her 30 tanede bir dana veya her 40 tanede bir sığır verilir. Bunlarda da erkek ile dişi arasında fark yoktur. Hz. Peygamber'den nakledilen bir hadis bu hayvanlardan alınacak zekâtın bedelen ödenebileceğine işaret etmektedir.

Develerde nisâb 5 tir. Bunların birer yaşlarını bitirmiş olmaları gerekir. 120 den sonraki her 40 deve için iki yaşında 1 dişi deve yahut her 50 deve için üç yaşında 1 dişi deve verilir. Ebu Hanife'den nakledilen bir görüşe göre 5 devenin fiyatı takdir edilmeli ve toplam değerinin kırkta biri zekât olarak verilmelidir.

Hz. Peygamber bir hadisinde şöyle buyurur: "Müslümana atında ve kölesinde sadaka gerekmez." Umumiyetle bu hadis binek hayvanı olarak kullanılan yani temel ihtiyaç maddesi vasfında olan atların zekâta tabi olmayacağı şeklinde yorumlanmıştır. Nitekim bir başka hadisinde Hz. Peygamber şöyle buyurmuştu: "Sâime (senenin ekserisini merada otlayarak geçiren) cinsten olan bütün atlarda 1 dinar veya 10 dirhem zekât vardır". 1 dinar veya 10 dirhem ile, Hz. Peygamber devrinde iki koyun satın alınabiliyordu. Atların sahibi isterse bunu para olarak verir, dilerse iki koyun verir ve eğer isterse atın kıymetinin 1/40 ını verir. Atın değeri nisâb miktarına ulaşmazsa zekât verilmez. Ticaret amacıyla beslenen atlardan ticaret zekâtı ödenir. Bir görüşe göre aynı şartlar meydana geldiğinde katır ve eşeklerden zekât alınır. Maamafih katır ve eşeğin zekâta tabi olmayacağı konusunda bir hadis de rivâyet edilmiştir.

Gelir getiren diğer servet:

Ticarî sermayeye olduğu gibi sınaî ve mâlî sermayeye de zekât yüklenir. Sınaî üretim kuruluşlarından, yani fabrika, motorlu araçlar vb. şeylerden, bunların fizik değerleri üzerinden değil, verimliliklerine göre değişen oranda (ortalama % 5-10) zekât alınması muasır İslâm bilginlerince benimsenmekteydi. Kira gelirleri, banka mevduatları da zekâta tâbidir. M. Ebu Zehra ve Kardavî gibi muasır bilginlere göre, safî kira gelirlerinden % 10 nisbetinde bir zekât tarhedilir, ancak yıllık amortisman, vergi ve masrafları matrahtan düşülür. Maaş, ücret, serbest meslek kazançları ise, ihtiyaçlar giderilip, borçlar düğüldükten sonra % 2, 5 nisbetinde zekâta tâbi olurlar. Yukarda da belirttiğimiz gibi ticari şirketlerin hisse senetleri, yıl sonunda nominal değerleri kârlarına eklenerek toplam değer üzerinden % 2, 5 nisbetinde zekâta tabi olurlar. Sınaî şirket hisse senetlerinin ise yalnızca yıllık kazançlarının % 10 u zekât olarak verilecektir. Maamafih günümüzde fakihlerin eğilimleri kira olsun, hisse senedi olsun, sınaî üretim olsun zekatın gelir veya ürün olarak % 10 değil, servet üzerinden % 2,5 oranında verilmesi yönüne kaymıştır.

Yine sınaî teçhizatın aşınma ve eskime (amortisman) payı topraklardan çok daha

yüksektir. Aşınma ve eskime için gerekli pay ayrıldıktan sonra zekât oranı tesbit edilmelidir.

İslâm, kira muamelesini benimsememekle birlikte kesinlikle yasak da etmemiştir. Günümüzde umumiyetle yaygın olan apartman vs. kira gelirlerinden zekât alınması gerekir. Yine bankalardaki mevduat ta zekâta tabidir. Hisse senetlerinin de zekâta konu teşkil etmesi kabul edilmektedir. Bunların değeri yılın başlangıcında hesaplanır ve sene sonunda zekât, hisse senetlerinin değeri üzerinden % 2, 5 oranında tarhedilir.

Zekât zimmetle değil, malın kendisi (ayn) ile ilgilidir. Bunun için bir sene geçtikten sonra nisâbın kaybolmasıyla zekât düşer. Zekâta tabi malların zekâtları aynı yahut nakdî olarak verilebilir. Zekât yükümlülüğünden kurtulmak için ayrılmış nisâbları bir araya getirmek veya nisâbı ayırmak caiz değildir.

Nisâb miktarına ulaşan mala haram karışmışsa bunun sahibine verilmesi, sahibi bilinmiyorsa o mikdarın sadaka olarak dağıtılması gerekir.

Gümrük vergisi:

Gümrük mallarının vergiye tabi olabilmesi için nisâb miktarına ulaşması gerekir. Gümrük vergilendirmesinde müteakabiliyet (karşılıklık) esaslı bir ölçüdür. Bununla birlikte ticaretin ve iç üretimin gelişmesine destek olmak, fakat içerde tekelleşmelere ve yüksek kârlara yol açmamak şartıyla İslâm devleti esnek bir gümrük siyaseti izlemelidir.

Sadakayı fıtrda nisâb:

Zekat mükelleflerinin sadakayı fitir (fitre) vermesi vacip olduğu gibi zekat mükellefi olmayıp ta tesbit edilen sadakayı fitir vermeye gü-cü yetenlere vaciptir. Bunun için nisâbın üzerinden bir yıl geçmesi şart değildir.

Kurbanın nisâbı:

Zekat ve sadakayı fıtrda itibar olunan nisâb kurbanda da geçerlidir. Burada bir yıl geçmesi gerekmediğini vurgulamalıyız.

Nisâb ve para

Nisâb konusunun öncelikle para konusu ile ilgili olduğunu belirttik. Buna göre ilkin madenî para sisteminin mahiyet olarak farklı olduğunu vurgulamalıyız. İkincisi Hz.Peygamber dönemindeki 1 dinar=10 dirhem eşitliği bozulmuştur. Günümüz Türkiyesinde (Ekim 2004) 1 gram altın yaklaşık olarak 63 gram gümüşe eşittir. Yani 14 asırda gümüş altın karşısında 9 kat civarında değer yitirmiştir. Bunun ilk açıklaması yeryüzündeki gümüş arzının altından kat kat fazla olduğudur. Tarihte bunun bazı görüntülerini bulmak kabildir.

Öncelikle ilk İslam fetihleri sonucunda büyük servetler müslümanlar eline geçmişti. Müslümanlar, eski dinlere mensup rahiplerin kilise ve tapınaklarda biriktirdikleri ve

Kur'an'ın ifadesiyle "Allah yolunda infâk" etmedikleri altın ve gümüşü piyasaya para olarak sürdüler. Saraylardan elde edilen kıymetli madenler de aynı şekilde para arzını arttırdı ve mübadele hacmini genişletti. Zira bu kıymetli madenler para halinde tedavüle sürülüyordu. Bu dönemde gümüş arzının altın arzından fazla olduğunu tahmin edebiliriz.

Dünyadaki gümüş arzının artışının ikinci büyük dalgasını Amerika'nın keşfi oluşturur. Bundan sonra Avrupalıların elde ettikleri kıymetli madenler XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren guruş (gros, groschen) denen 30 gram ağırlığında iri gümüş sikkeler şeklinde Osmanlı ülkesinde görülmeye başlandı. Gümüş paranın bollaşması içerde mal fiyatlarında yukarı doğru bir harekete sebep oldu. Ancak Avrupa'da gümüşün nisbî olarak fazlalığı, fiyat artışlarının da Osmanlı ülkelerinden daha fazla oluşuna ve buralara doğru kaçak mal akımına yol açmıştı. Osmanlı devleti, II. Viyana buhranının şiddetlendirdiği para darlığı ortamında darphaneleri, ardından da madenleri açarak basılan yerli paralarla yeni finansman imkanları ortaya çıkarmaya çalıştı. Dış konjonktür şartları bu imkanları kolaylaştırmıştı. Zira Amerika'daki maden kaynakları 1670'lerden itibaren azalmaya başlamış, dolayısıyla Avrupaya Amerikan gümüşü girişi duraklamış, bu da Avrupa ve Osmanlı maden ocaklarının yeniden canlanmasını sağlamıştı.

XVIII. yüzyılın başlarında altın tekrar yükselişe geçince, Osmanlı darphanelerinin altın sikke üretimi de yeniden canlandı ve 1697 ile 1728 yılları arasında sultânînin yerine yeni altın paralar basılmaya başlandı. Öte yandan altın ve gümüşün Güney ve Doğu'ya kaçışının sürmesinde altının resmî fiyatının piyasa fiyatının gerisine düşmesi etkili oluyordu. Bunun için her defasında akçenin altın karşısında devalüe edilmesiyle 1703'te Tuğralı, 1713'te Zencîrli, 1716'da Fındık ve 1729'de Zer-i mahbûb denen altın paralar darbedilmiştir. Zer-i mahbûb dışındakiler, dükaya yakın standartlarda idi. XV. yüzyıldan beri izlenen politikayı sürdüren devlet, altın sikkelerin piyasalarda dalgalanmasını tercih etti. Devlete yapılan ödemelerde, altın sikkeler piyasadaki lere yakın olarak belirlenen resmi kur değerleri üzerinden kabul edilmekteydi.

Osmanlı ekonomisinde hesap parası sonlara kadar akçe idi. Fakat XVIII. yüzyıl ortalarında bütçe vs. rakamları için pâre, XIX. yüzyılda guruş ağırlık kazanmıştır. Bu yüzyılın sonlarında da lira esası kabul edilmiştir.

Sonuçta 1768'lerden 1840'lara kadar sık sık yaşanan savaşlar ve girilen reformlar, Osmanlı maliye, para ve fiyat sistemini olumsuz yönde etkilemiş, para değerindeki düşmeler 1830'lara kadar sürecek bir fiyat artışları dönemi başlatmıştır.

Osmanlı ekonomisinde Tanzimat'la birlikte kağıt para süreci başlamıştır. Böylece klasik dönemin reel para ve iktisat sistemi değişmeye başlamıştır.

1844-1881 arasında bir altın liralık sikke 7,216 gram ağırlığında ve 22/24 ya da yüzde 91,67 ayarındaydı. Bir başka deyişle 6,61 gram saf altın içeren altın lira, 100 gümüş kuruşa eşit kabul edilmişti. Bir gümüş kuruşta ise 1,0 gram saf gümüş

bulunuyordu. Böylece altın/gümüş oranı 15,09 olarak sabitlenmişti.

1873'ten itibaren gümüşün dünya piyasalarında değer kaybetmeye başlaması Osmanlı bimetalizminin 1/16 dolayındaki altın gümüş oranını geçersiz hale getirdi. Devlet gelirlerinin gümüş paralarla toplanması, giderlerin ise altın üzerinden yapılması hazineyi zarara uğratmaya başladı.

Osmanlı devleti 1881 yılında çift metalli düzeni bıraktı ve Osmanlı para birimi sadece altın üzerinden tanımlanmaya başlandı. 1916 yılına kadar, devlete yapılan ödemelerde 105 kuruş bir altın lira eşitliği kabul edildi. Böylece esas desteğini altından alan, ancak uygulamada gümüşe de dayanmaya devam eden bir total standart (total mikyas) benimsenmiş oldu. Altın, özellikle dünya ekonomisiyle ilişkilerde, bu düzenin merkezinde yer almaktaydı.

1881 sonrasında, günlük işlemlerde kullanılan gümüş sikkelerin altın lira karşısındaki kurlarında çok büyük çeşitlilikler ve dalgalanmalar ortaya çıkıyordu. Altın liranın gümüş kuruş karşısındaki değeri, İstanbul'dan uzaklaştıkça artmaktaydı. Gümüş kuruş 1880'lerden Birinci Dünya Savaşı'na kadar, altın lira ve diğer yabancı sikkeler karşısında sürekli değer kaybetmişti. Altın liranın kuru 1886 yılında 114 kuruştan 1914'de 137 kuruşa yükselirken, yabancı sikkeler karşısında istikrarlı kaldı.

1916 yılında yürürlüğe giren Tevhîd-i Meskûkât Kanunu'yla tedavüldeki sikkeler belirli bir düzene kavuşturulmak istendi. Yasa ile 1844 öncesinden kalma tüm sikkelerin tedavülüne son verilmesi amaçlandı ve 1 altın liranın 100 gümüş kuruşa eşit olduğu tekrarlandı. Böylece 1881'den beri uygulanagelen 'total bimetalizm' yerini altın sikkeler rejimine bıraktı.

Birinci Dünya Savaşı'nın ilerleyen yıllarında, altın sikkeler yanında itibari değerleri üzerinden tedavül eden ancak altına çevrilemeyen kâğıt paralar piyasadaydı. Bu dönemde para arzı hemen hemen dört kat artarak enflasyonist bir ortam doğdu.

Günümüzde altının gümüşe karşı değer artışı sürmektedir. Dünya altın arzı talebinin çok gerisinde kaldı. Gümüş arzı yüksek, talebi nisbeten düşük olduğu için fiyatı da altına nazaran çok düştü.

Sonuç

Öndört yüzyıl içinde gümüş arzının nisbî fazlalığı artmıştır. Zira Hz.Peygamber dönemindeki satınalma gücü itibariyle 1/10 altın/gümüş oranı XIX. yüzyıl sonlarında 1/16 günümüzde ise 1/63 civarına yükselmiştir. Yine ilk dönemlerdeki mütevasi tüketim tarzı günümüzde çok farklılaşmıştır. Zorunlu ihtiyaçlar büyük değişikliklere uğramıştır. Dahası modern kapitalizm gelir dağılımını bozmuştur ve bozmaya da devam etmektedir. Altın ve gümüş oranlarındaki değişme ile birlikte tüketim standartlarındaki değişme ve gelir dağılımındaki bozulma nisâbın tekrar ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Madenî para sistemi artık söz konusu olmadığından ve para bilgisayar

parası sürecinde giderek fiktifleştiğinden nisâbı para bazından gelir dağılımı bazına oturtmak gerekebilir. Burada da yerel satınalma gücü farklılıklarıyla gelir dağılımındaki farklılıklar dikkate alınmalıdır. Gıda, konut, ulaşım, eğitim, sağlık harcamalarından oluşan aslı ihtiyaçlar daha çok bireyseldir. Bunun üzerinde oluşan nisab ise gelir dağılımı dikkate alınarak objektif olarak tesbit edilebilir.

KAYNAKLAR: İstanbul Başbakanlık Osmanlı Arşivi Belgeleri: Maliyeden müdevver defterler tasnifi (MM); Kamil Kepeci tasnifi; Mühimme defterleri tasnifi; Muallim Cevdet tasnifi **Kitaplar Ve Makaleler:** Abdurrahûl Ali (1968), el-Mebâdü'l-iktisadiyye fi'l-İslâm, Kahire; Aclûnî (1351), Keşfu'l-hafâ, Beyrut; Akdağ, Mustafa (1974), Türkiye'nin içtimai ve iktisadî tarihi, 2.c. İst.; Akyıldız, Ali (1996), Osmanlı finans sisteminde dönüm noktası: Kağıt para ve sosyo-ekonomik etkileri, İst.; Ali İbrahim Fuad (1392/ 1972), el-Mevaridü'l-mâliyye fi'l-İslâm, Mısır; Ali, Salih Ahmed (1953), Tanzimatu'l-ictimaiyye ve'l-iktisadiyye fi'l-Basra fi'l-karni'l-evvel el-hicri, Bağdat; Artuk, İbrahim (1980), "Osmanlı Beyliğinin Kurucusu Osman Gazi'ye Ait Sikke", Türkiye'nin sosyal ve ekonomik tarihi (1071-1920), Ankara; Belin, F. (1931), Türkiye iktisadî tarihi hakkında tedkikler (Çev. M.Ziya), İst; Beşinci Milletlerarası Türkiye Sosyal ve İktisat Tarihi Kongresi, İst.1989; Bilmen, Ömer Nasuhi (1964), Büyük İslam ilmihali, İst; — (1969), Hukuk-ı İslamiyye ve istlahat-ı fıkhiyye kamusu, 8 C. İst.; Bloch, Marc (1983), Feodal toplum (çev. M.Ali Kılıçbay). Ank.; Boratav, Korkut (1988), Türkiye iktisat tarihi, 1908-1985, İst.; Braudel, Fernand (1976), The Mediterranean and the Mediterranean World in the Age of Philip II, Vol.1-2 (Trans. S. Reynolds, 2nd imp.), Fontana/Collins; Brockelman C. (1964), İslâm milletleri ve devletleri tarihi (Çev. N. Çağatay), Ank.; Buhari, Muhammed b. İsmail (1323), el Camiu's sahih, Mısır; Cahen, C. (1979), Osmanlılardan önce Anadolu'da Türkler (Çev. Y. Moran), İst.; Çapra, M. Ömer (1977), İslamda iktisadî nizam (Çev. H. Yavuz), İst.; Cemal, Garîb, el-Mesarif ve'l-a'malü'l-masrafiyye fi's-şeriatü'l-İslamiyye ve'l-kanûn, Mısır, tarihsiz; Cezar, Yavuz, (1986), Osmanlı maliyesinde bunalım ve değişim dönemi, İst.; Cipolla, Carlo M.(1955), "The so-called 'Price Revolution': Reflections on 'the Italian situation" Annales: Economies, Societies, Civilisations içinde; Çizakça, Murat (1993), Risk sermayesi, özel finans kurumları ve para vakıfları, İst.; — (1999), İslâm dünyasında ve Batı'da iş ortaklıkları tarihi, Çev. Ş.Layikel, İst.; Davison, R. "The First Ottoman Experiment with Paper Money", O. Okyar ve H. İnalçık (ed.), Birinci Uluslararası Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi (1071-1920) Kongresi Tebliğleri içinde, Ankara, 1980, s.243-244; Dawson, C. (1976), Batı'nın oluşumu, (Çev. D. Tayanç), İst.; Defterdar Sarı Mehmed Paşa, Zübde'tü'l-vekeyi (Zübde-i vekâyiât), Süleymaniye Ktp. Esad Ef. Kit. No.2382; Doğan, Faruk (1994), "Ecnas-ı nükûd ve erkam defterlerine göre Osmanlı hazinesine giren paralar (1621-1690)", Basılmamış yüksek lisans tezi, İst.; Dürî, Abdülaziz (1974), Tarihu'l Irak el iktisadî fi'l karni'r rabi el hicri, Beyrut; Ebu Davud es-Sicistanî, Sünen, Daru ihyai's-sünne, tarihsiz; Ebu Yusuf (1302), (1970), Kitabu'l-harac, Bulak; (Çev. A. Özek) İst.; Ebu Zehra (1969), Muhammed, İslam'da sosyal dayanışma (Çev. E. R. Fığlalı, O. Eskicioğlu), İst.; Ebu's-Suûd Mahmud, İslamî iktisadın esasları (Çev. A. Özek) İst. tarihsiz; Eldem, Vedat (1970, 1994), Osmanlı imparatorluğunun iktisadî şartları hakkında bir tedkik, 2..bs. Ank.; el-Hatîb Abdülkerim (1975), es-Siyasetü'l-maliye fi'l-İslam 2. bs. Beyrut; Erkal, Mehmed (1985), "İslâmın ilk devirlerinde para ve zekat nisâbının hesaplanması", MÜ. İlahiyat Fakültesi Dergisi, İst.; Eskicioğlu, Osman "Altın-Fıkıh", İslâm Ansiklopedisi, c.II, Türkiye Diyanet Vakfı, İst.s.536-537; Gedikli, Fethi (1998), Osmanlı şirket kültürü, XVI.-XVII. Yüzyıllarda mudarebe uygulaması, İst; Gerber, H.(1982), "The monetary system

of the Ottoman Empire", Journal of the Economic and Social History of the Orient, 25 (3); Grousset, Rene (1980), Bozkır imparatorluğu (Çev. M.Reşat Uzmen), İst.; Hamidullah, M.(I, 1972-II, 1969), İslâm Peygamberi (Çev. M.S. Mutlu- S. Tuğ), İst.; Heyd, Wuriel (1975), Yakın-doğu ticaret tarihi (Çev. E. Z. Karal), Ank.; Hinz, Walter (1990), İslam'da ölçü sistemleri (Çev. Acar Sevim), İst.; Hûlî Behî (1391/1970), es-Serve fî zıllî'l-İslâm, 2. bs. Kahire; İslam açısından enflasyon ve çözüm yolları, İst. 1983 (A. Bayındır, A. Şafak, H. Aktan, O. Eskicioğlu, S. Armağan'ın katıldığı seminer); İsmail Galib 1309, Takvîm-i meskûkât-ı Selçûkiyye, İst.; Jahn, K."İran'da kağıt para", Belleten, XXIII; Karaman Hayreddin (1964), Fıkıh usûlü, 3. bs. , İst.; — (1974), Mukayeseli İslam hukuku, İst.; — (1981) İslâm'da işçi-işveren münasebetleri, İst.; — "Öşür" I. Nesil, s.11-12 (Ağustos- Eylül 1977); el-Kardavi Yusuf, Fakirlik problemi karşısında İslam, (Çev. A. Öztürk), Ank. Tarihsiz; el-Mübarek Muhammed (1978), İslam'da iktisat nizamı, (Çev. H. Cemal) İst.; en-Neccar Ahmed, İslam ekonomisine giriş(Çev. R. Nazlı), İst. Tarihsiz; es-Sadr Muhammed, İslam ekonomi doktrini (Çev. M. Keskin, S. Ergün), İst. 1978; Kavakçı, Y. Ziya (1975), Hisbe teşkilatı, bir İslam hukuk ve tarih müessesesi olarak kuruluş ve gelişmesi, Ank.; Kocaer, Osmanlı; N. Pere, Osmanlılar'da Madeni Paralar, Doğan Kardeş Matbaacılık, İstanbul, 1968; Kureşî Enver İkbâl (1972), Faiz nazariyesi ve İslâm (Çev. Salih Tuğ), 2. bs. İst.; Kurt, İsmail (1996), Para vakıfları, İst.; Kutub Seyyid (1968), İslâm'da sosyal adalet, (Çev. Y. Tunagür-A. Mansur), İst.; Kuyucak, H. A. (1947), Para ve Banka, Cilt I, Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu Yayınları, İst.; Lombard, M.(1983), İlk zafer yıllarında İslâm (Çev. N. Uzel), İst.; Mac Gowan, 1992, 84. Bu yaklaşım hem mantığa hem de eldeki bilgilere aykırı gibi görünüyor; Mahmud Ahmed (1975), İslam iktisadı, Mukayeseli bir tedkik (Çev. Y. Ziya Kavakçı), İst.; Mannan M. A. (1980) Islamic economics, theory and practice, Lahore, 3rd ed.; Maverdî Ebu'l-Hasen Ali (1393/1973), Ahkamu's-sultaniye, 3. bs. Mısır; Mecelle-i ahkam-ı adliye (1329/1911), İst.; Monetary and fiscal economics of Islam, Jeddah , 1982; Musa, Muhammed Yusuf (1964), Nizamul-hüküm fi'l-İslâm, 2. bs. Kahire; Münif Efendi, (1279), "Târih-i evrâk-ı nakdiyye ber vech-i umûmî ", Mecmua-i fûnûn, I, 5, Cemâziyel evvel; — "Tarih-i Çav", Mecmua-i Fünun, C. I, No. 5, 1279/1863, s.215-220 ve aynı yazar, "Çav", No. 10, s.418-419 (Fransız Sefareti Başkatip tercümanı Belin'den çeviri); Müslim, Ebu'l Hüseyin (1329), el Camiu's sahih, Kahire; Nevâvi, Abdülhalik (1971), En Nizamul malî fi'l İslam, Mısır; Özek, A.; Karaman, H.; Aydın, M.A.; Erkal M.; (1984) İbadet ve Müessese Olarak Zekât, İst.; Pamuk, Şevket (1999), Osmanlı imparatorluğunda paranın tarihi, İst.; Pakalın M.Zeki (1971), Osmanlı tarih deyimleri ve terimleri sözlüğü, 3 C. 2.bs. İst.; Rodinson, Maxime (1969), İslâmiyet ve kapitalizm, (Çev. Orhan Suda), İst.; Sahillioğlu, Halil (1958), Kuruluşundan XVII.asrın sonlarına kadar Osmanlı para tarihi hakkında bir deneme, Basılmamış doktora tezi, İst.; — (1965), Bir asırlık Osmanlı para tarihi, 1640-1740 (Basılmamış doçentlik tezi), İst.; — (1967, 1968), "Osmanlılarda narh müessesesi ve 1525 yılı sonunda İstanbul'da fiyatlar", Belgelerle Türk Tarihi Dergisi 1, 2, 3, İst.; — (1978), "Osmanlı para tarihinde dünya para ve maden hareketlerinin yeri (1300-1750)", ODTÜ Gelişme dergisi; — (1989), İktisat tarihi, İst.; — "Altın", İslâm Ansiklopedisi, c.II, Türkiye Diyanet Vakfı, İst.s.532-536; Siddîkî S. A. (1972), İslam devletinde malî yapı (Çev. R. Özdenören), İst.; Siddîkî M. Necatullah (1976), İslam ekonomisinin temelleri (Çev. B. Gürsan), İzmir; Sibaî Mustafa (1974), İştirakiyyetü'l-İslam, Mısır 1959; (Çev. A. Niyazoğlu) İst.; Studies in Islamic economics, The Islamic Foundation, 1980; Şeker, Mehmet (1984), İslamda sosyal dayanışma müesseseleri, Ankara; Şerebasî Ahmed (1965), eş-İslam ve'l-iktisad, Mısır; Şurbacı, Büşra (1393/1973), et-Tes'îr fi'l-İslam; Tabakoğlu, Ahmet (1979), İslam iktisadına giriş, İst.; — (1985), Gerileme dönemine girerken Osmanlı maliyesi, İst.; — (2003a), Türk iktisat tarihi, 6. bs. İst.;

— (2003b), İslam ve ekonomik hayat, 3. bs. Ank.; Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, İst, 1985. (TCTA); Toprak, Zafer (1985), "Osmanlı devleti'de para ve bankacılık", TCTA, III; Tuğ Salih (1963), İslam vergi hukukunun ortaya çıkışı, Ank.; Turan, Osman (1971), Selçuklular zamanında Türkiye, İst.; — (1980), Selçuklular tarihi ve Türk-İslâm medeniyeti, 3.bs. İst.; Wensinck, A. S. (1936), Concordance et indices de la tradition musulmane (el Mu'cemu'l müfehres li elfazi'l hadisi'n nebevi), Leiden; Yavuz Y. Vehbi (1972), İslamda zekât müessesesi, İst.; Yazgan, Turan (1980), "Sosyal güvenlik açısından zekât", Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, C. I, Haziran, 1980, s.131-160; Yeniçeri, Celal (1980), İslam iktisadının esasları, İst.; — (1984), İslam'da devlet bütçesi, İst.; Zaim, Sabahaddin (1979), İslâm ve iktisadî nizam, İst.

Prof.Dr. Sebahatin ZAİM

Emekli Öğr. Üyesi

Efendim, çok teşekkür ediyoruz Muhterem Ahmet Tabakoğlu kardeşimiz tebliğini tam zamanında bitirdi. Süresi 9:15-10:00 arası idi. Saat şimdi tam 10:00 ,tebliğini tamamladı ve bizi çay molasına vaktinde yetiştirdi. Şurada on beş dakika çay molamız var. 10'u 15 geçe inşallah tekrar aynı sıralarda toplanalım ve müzakerelere başlayalım. Afiyet olsun.

Araş.Gör. Abdurrahim KOZALI

İlk tebliğ müzakeresine geçmeden önce bir telgrafi arz etmek istiyorum: Vakfımızın ülkemizde din alanında akademik düzeyde bir tartışma ortamının oluşmasında ve kıymetli bilimsel ürünlerin ortaya çıkmasında yaptığı öncülükte ev sahipliği sebebiyle şahsınızda bütün vakıf çalışanlarını kutluyorum. Zekât nisabı ve miktarının çağdaş parasal değerinin belirlenmesi konulu ilmi konunun başarılı geçmesini diler, tüm misafirlere selam ve iyi dileklerimi sunarım. Prof. Dr. Ali Bardakoğlu Diyanet İşleri Başkanı. Bir de yine müzakereye geçmeden önce değerli basın mensuplarına toplantının özellikle tebliğ ve müzakere kısımlarının basına kapalı olarak cereyan edeceğini ancak her tebliğ ve müzakere arasında konuşulan konuların çok kısa bir özetini Osman Yalnız Bey'den edinebileceklerini duyurmak istiyorum. Şimdi ilk tebliğin müzakeresi için ayrılmış olan kısma geçmiş bulunuyoruz. Saat 12'yi çeyrek geçene kadar iki saatlik süre içinde ilk tebliğin müzakeresi devam edecektir.